

system, v ktorom jeden z týchto dvoch prvkov chýbal (poľsky, maďarsky) alebo bol distribučne obmedzený (nemecky)

Literatura

Atlas slovenského jazyka I Vokalizmus a konsonantizmus Časť prvá – mapy Časť druhá – úvod, komentare materiály Spracoval kolektív pod vedením J Štolca I vyd Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1968

BUFFA F Šarišské nárečia Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1995

KRAJČOVIČ, R Vyvin slovenskeho jazyka a dialektologia Bratislava Slovenske pedagogicke nakladateľstvo 1988

LIPTAK, Š Geograficke rozšírenie zmeny ch>h vo vychodoslovenských nárečiach Jazykovedny časopis 14, 1963, s 162–165

PAULINY, E Fonologicky vyvin slovenčiny Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1963

SEDLAKOVA M Kontextove rozmery historického textu In Text a kontext Zborník z medzinarodnej vedeckej konferencie Pedagogicka fakulta v Prešove, UPJŠ v Košiciach Priesov 1993, s 98–104

VAVERKOVA I a kol Nemecko-slovensky a slovensko-nemecky slovník Bratislava Slovenske pedagogicke nakladateľstvo 1978

Irreversibilita výsledných stavů jako faktor při interpretaci slovenských časových souvětí

Markus Giger

Slovensky seminar Zurišskej univerzity

0. Rezultativní konstrukce jsou od dvacátých let (Mathesius, 1925) opakovaně předmětem lingvistických výzkumů. Badatelé přitom často používají bez rozdílu termíny *perfektum* a *rezultativum*. Jinak nahlíží na tuto problematiku K Hausenblas (1963, s 23), který uvádí, že rezultativum („formy výsledného stavu“) slouží k vyjádření *stavu*, kdežto *perfektum* vyjadřuje *děj*. Toto rozlišování se v obecné lingvistice vžilo. Poněkud přesnějším kritériem je vymezují Nedjalkov a Jachontov (1988, s 15), kteří rozlišují tři základní typy diateze u rezultativ *podmetova rezultativa* (podmět rezultativní konstrukce je totožný s podmětem předešlého děje, tvoří je intransitivní slovesa), *předmětova rezulta-*

tiva (podmět rezultativní konstrukce je totožný s předmětem předešlého děje, tvoří je tranzitivní slovesa) a *přivlastňovací rezultativa* (výsledný stav je připisán dalšímu nositeli, tvoří je většinou tranzitivní, v ojedinělých případech i intransitivní slovesa). Podmětová a předmětová rezultativa se tvoří ve slovenských jazycích spojením pomocného slovesa *byť* s n-/t-ovým přičestím, přivlastňovací rezultativa však spojením tohoto přičestí se slovesem *mit* (resp. konstrukcí *u + genitiv* ve vychodoslovenských jazycích).

1.1. Přivlastňovacím rezultativům ve slovenštině věnoval delší studii V Krupa (1962), aniž by už používal tohoto termínu. Ve své stati Krupa rozlišuje mezi slovenskými spojenými *mat* + n-/t-ové přičestí dvě skupiny, z nichž jednu označuje jako *stavové perfektum* druhou jako pouhé syntagma plnovyznamového slovesa *mat* s adjektivizovaným přičestím (Krupa, 1962, s 47). Na Krupovu práci navazuje později I. Ďurovič (1980). V obou člancích autoři uvádějí řadu kontextů, ve kterých se jmenovaná spojení chovají různě v závislosti na tom, ke které skupině patří. Nezmiňují se však o tom, jaký faktor způsobuje rozdíly, které pozorují. Cílem daného příspěvku je najít společný semantický prvek, který je zodpovědný za tyto rozdíly a zároveň je vysvětluje.¹

1.2. Krupa uvádí čtyři diagnostické kontexty, ve kterých se skupina přivlastňovacích rezultativ, kterou nazývá „stavové perfektum“, chová odlišně od skupiny, v níž vidí pouhé syntagma *mat* + adjektivizované přičestí. Jedná se ve třech případech o časovou souvětí a ve čtvrtém o možné kombinace s částicemi *uz*, resp. *este*.

Prvním diagnostickým kontextem jsou vedlejší věty se spojkou *kym*. Krupa tvrdí, že při jeho tzv. stavových perfektech buď „rozdiel medzi zápornou a kladnou formou nie je významovo zaťažený“ (viz př. 1, 2), anebo záporná věta je jediná možná (3). Vedle toho zdůrazňuje, že souvětí tohoto typu vyjadřují vždy časovou hranici (Krupa, 1962, s 51n).

- 1 Čakal, kym mala navarené = 2 Čakal, kym nemala navarené
3 Neodidem, kym to nebudeš (*budeš) mať prečítané
(c d, s 51)

Na rozdíl od těchto spojení je „při spojeniach ‚mat‘ s adjektivizovanými přičestími ( ) rozdiel medzi kladnou a zápornou formou po spojke ‚kym‘ relevantný“. Kromě toho vyjadřují spojení druhého typu současnost (c d, s 52). Autor uvádí následující příklady

¹ Nebudu se však věnovat otázce, zda interpretace popsanych dvou skupin spojení *mat* + n-/t-ové přičestí ve smyslu Krupových termínů je oprávněná, to znamená, zda jde v případě „stavového perfekta“ skutečně o soustavu slovesných tvarů, která tvoří zvláštní slovesný rod (Krupa, 1962, s 48), a v případě druhé skupiny o adjektivizací přičestí. Kriticky se k tomu vyjadřuje Sejáková (1995, s 8n).